

межах запланованої теми, короткий висновок після кожного питання); *заклучне слово* (реалізація мети семінарського заняття, конструктивний аналіз усіх виступів та відповідей, стимуляція активності студентів).

Семінарське заняття є ефективним підсумком всієї навчальної роботи викладача, тому що проведення її на високому теоретичному і методичному рівнях значною мірою обумовлено: наявністю лекційних матеріалів, що відповідають вимогам сучасності; методикою читання лекцій; педагогічною майстерністю викладача; організацією самостійної роботи студентів під керівництвом викладача на консультаціях. Таким чином, на семінарських заняттях студенти набувають досвіду організації пізнавальної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: Знання, 2005.
2. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007.

Кравцова А.В.

студентка,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОПЕДЕВТИКИ КОМПОЗИЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ХУДОЖНИКІВ

Традиції дослідження проблеми композиції, сформовані поколіннями науковців, з одного боку, створюють ілюзію всебічного вирішення усіх питань, пов'язаних із нею, а з іншого – стали основою для розвитку розмаїття підходів до її визначення й опису. Необхідність систематизації теоретико-методологічних даних, отриманих й обґрунтованих науковцями, пов'язана із потребою змістового наповнення терміну, а також визначенням функціонального потенціалу композиції. Викладач повинен так формулювати завдання для студентів, щоб виявити певний зв'язок між певними проблемами та зазначеними методами і засобами їх рішення.

Проблема пропедевтики у композиції цікавила і цікавить багатьох педагогів: В.В. Зінько, М. Акушев, Й. Зісельс, А.П. Політюк, О.С. Попов, О. Агеєва, П. Новічков, Д.К. Максвелл, Л.В. Шубников, Т. Атемасова, В.В. Ванслов, С.А. Гавріляченко, Л.В. Шепелев, О. Чернишов. Питання розвитку і формування композиційного мислення студентів були предметом дисертаційних досліджень багатьох авторів, зокрема, А.Д. Куликова, Н.П. Меньшикова, Л.І. Панкратовой, С.Н. Данілушкін. Н.П. Панкратова у своїй дисертації розглядала композиційне мислення як основу професійної підготовки художника-педагога [2].

Класичне визначення композиції в образотворчому мистецтві дав в епоху італійського Відродження теоретик і архітектор Леон Баттіста Альберті у

своєму трактаті «Три книги про живопис» (1435–1436): «Композиція – це твір, вигадання, винахід, «акт вільної художницької волі». Композиційне мислення – це, перш за все, і цілісне мислення в системі співвідношень внутрішнього і зовнішнього [4].

Пропедевтика (дав.-гр. προπαιδείω – попередньо навчаю, готую) – скорочений виклад будь-якої науки в систематизованому вигляді, тобто підготовчий, вступний курс у будь-яку науку, що передує більш у глибокому і детальному вивченню відповідної дисципліни [1]. Пропедевтичне (від греч. Προπαιδείο – «випереджаю») вивчення студентами основ композиції, на думку О.Л. Шевнюк [5], сприяє опануванню ними знаннями та вміннями щодо організації площинної, об'ємної й об'ємно-просторової структури твору образотворчого мистецтва, його композиційними законами, прийомами і засобами формоутворення. Оволодіння компонованням формальних елементів образотворення становить основу для формування у студентів здатності до естетичної організації композиції, необхідної їм у самостійній художній діяльності. Пропедевтика має на меті вирішення завдань активізувати творчий потенціал майбутнього художника, сприяти розвитку його образно-емоціонального сприймання та естетичної культури, водночас слугує фаховим інструментарієм для вирішення творчих завдань. Грамотне композиційне мислення у подальшій творчості впливає на художника на рівні підсвідомості, забезпечує його високу образотворчу культуру.

Основою пропедевтичного навчання композиції є метод проблемного навчання: кожне практичне завдання має нести в собі певний зміст, для вирішення якого можна застосувати конкретні композиційні засоби та прийоми. О. Чернишов [3], радить викладачеві формулювати завдання для студентів таким чином, щоб гранично виявити об'єктивний взаємозв'язок між певними проблемами й визначеними методами та засобами їх розв'язання. Завдання для студентів формулюються таким чином, щоб розвинути їх творчий пошук способів розв'язання проблемної ситуації, спрямовувати студентів на пошук конкретних принципів та прийомів формальної організації площини відповідно до її змістового наповнення.

Як зазначає О. Чернишов [3], одночасність кількох варіантів вирішення дає студентам підстави для виявлення об'єктивної багатоманітності й рівноплановості композиційних закономірностей, засобів та прийомів, допомагає їм відмовитися від традиційного методу проб і помилок з перебиранням випадкових варіантів компоновання твору образотворчого мистецтва, суттєво поглиблює їх творчий потенціал.

Формальна композиція – це композиція, побудована на поєднанні абстрактних елементів (точка, лінія, пляма, колір) і позбавлена предметного змісту. У формальній композиції важливі принципи і закони її побудови і відсутній сюжет. Формальна, або абстрактна, композиція демонструє закони, за якими будується візуальне твір і дозволяє простежити логіку його побудови. Основні засоби формальної композиції містять в собі формат картинної площини (прямокутник, квадрат, коло, тарілка, футболка), композиційний центр, рівновагу, ритм, контраст, тон, колір, статику і динаміку, відкритість і замкнутість, цілісність. Засобами художньої виразності

композиції є все, що необхідно для її створення, в тому числі її правила і прийоми.

Практичну роботу зі студентами викладачеві доцільно розпочинати з дослідження організаційного взаємозв'язку формальних та змістовних аспектів творів образотворчого мистецтва. Ознайомлення з формальною композицією можливо розпочати аналізом абстрактних творів В. Кандинського, К. Малевича, П. Мондріана, Дж. Поллока, М. Ротко з елементами уявлення про запропоновані в них форми, плями, лінії як персонажі з конкретними характерами та драматургією певних відносин. Це допомагає вербалізувати й усвідомлювати емоцію форми [5].

Вивчаючи роботи відомих художників, у процесі виконання формальної композиції на заняттях студенти вчаться мислити формотворними категоріями, такими як об'ємно-просторова структура і тектоніка; масштаб, пропорції, ритм, метр; контраст і нюанс; симетрія і асиметрія; колорит. Наприклад, студентам пропонується виконати абстрактну інтерпретацію картини без реалістичної передачі предметних форм, побудованих на контрастах світлого і темного.

Доцільним є також виконання таких завдань:

- 1) відобразити контраст на основі виражальних засобів лінії та кольору;
- 2) виконати композиції на відображення різних текстур;
- 3) створити колаж з контрастних за фактурою матеріалів;
- 4) виконати композиції щодо рівноваги різних геометричних форм ;
- 5) створити композицію за допомогою прийомів комбінаторики.

Вимогою до виконання цих завдань є поліваріантність, що означає наявність декількох варіантів вирішення завдання. Важливу роль у формуванні композиційного мислення студентів відіграє поступове ускладнення композиційної діяльності. Досягнення високого рівня знань формальної композиції студентами дозволяє розвивати високого їхнє художнє мислення. Формулювання останнього потребує цілеспрямованою керівником з боку викладача

Таким чином, композицію можна визначити як цілісну систему образів й елементів твору і водночас як структуру твору, пов'язану його змістом, реалізовану у вигляді послідовного мотивованого розташування його частин і мережі зв'язків між ними, що може виступати у якості жанрової ознаки. Формальна композиція спрямована на усвідомлення студентами самоцінності форми, аналіз структури основи художнього твору, опанування змістовності мови образотворчого мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Пропедевтика [Електронний ресурс]: вільна енциклопедія – режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%B2%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0>
2. Панкратова А.В. Пропедевтика: теория композиции для графических дизайнеров: Учебное пособие. – Смоленск: СГУ, 2010.
3. Чернышев О.В. Формальная композиция / О. В. Чернышев. – Минск: Пропилеи, 2006.

4. Свешников А.В Композиционное мышление в изобразительном искусстве: дис. ... д-ра искусствоведения. – СПб.: РГПУ им. А.И. Герцена. – 2003.

5. Шевнюк О.Л. Методика навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах / Шевнюк Олена Леонідівна. – Київ : ВД «Освіта України», 2017.

Крилова К.Ю.

магістрант,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ШКОЛИ

В умовах становлення і розвитку інформаційного суспільства в Україні виникає необхідність підвищення якості шкільної природничої освіти, поліпшення відповідної підготовки вчителів. Специфіка вивчення предметів природничого циклу полягає в орієнтації на надання учням знань про закономірності функціонування живих систем, їх розвиток і взаємодію, взаємозв'язок із неживою природою, формування уявлень про природничо-наукову картину живої природи, усвідомлення ними біосферної етики, розуміння необхідності раціонального використання й відновлення природних ресурсів, вироблення в учнів навичок застосування знань про навколишній світ у повсякденному житті.

Останнім часом відбувається оновлення змісту професійного зростання вчителів природничого циклу через впровадження сучасних методик, технологій навчання та виховання. Педагогічні інновації, як результат процесу створення нового, оптимізує досягнення педагогічних досліджень, втілюють у навчально-виховний процес – концепції, теорії, моделі, методики, технології тощо. До педагогічних інновацій можна віднести проектну технологію [6].

Аналіз наукових джерел доводить, що метод проектів має достатнє історично-теоретичне підґрунтя розвитку у працях зарубіжних та вітчизняних вчених, а саме у дослідженнях: Т. Бондаренко, Д. Дьюї, Н. Заїкіна, М. Ігнат'євої, Д. Каттеріка, У. Кіпатрика, В. Копотія, В. Монда, А. Папандреу, Н. Поліхуна, Д. Снездена та ін. Загальні аспекти ключових компетентностей досить ґрунтовно висвітлено в роботах О. Василюшина, І. Єрмакова, С. Кримського, О. Овчарук, Е. Помиткіна, Л. Соханя та ін. Зокрема І. Єрмаков розглядав проектну діяльність взагалі під кутом зору її компетентнісного потенціалу. Пошуку шляхів упровадження інноваційних методик у заклади освіти ми знаходимо у працях вітчизняних дослідників Л. Лепіхової, І. Сингаївської, С. Смольнікової, О. Тютті, В. Циби та ін. У вітчизняній педагогіці метод проектів досліджували вчені: К. Баханов, В. Гузеєв, А. Касперський, Т. Кручиніна, Д. Левітес, О. Пехота, Є. Полат, Г. Селевко та ін. Процеси модернізації змісту шкільної освіти початку ХХІ століття підкреслили